

SLOVENEČ.

Oznaniła.

Za navadno dvestopno vrsto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje znamenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto
izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 20 „
„ četert leta	1 „ 70 „
„ mesec	— „ 60 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

Št. 80.

V Celovcu v saboto 6. oktobra 1866.

Tečaj II.

Misli o novem političkem programu.

A. U. O. V Ljubljani 1. septembra.
(Konec.)

Po vsem tem bi morebiti kdo mislil, da je naša misel osnovati popolnoma samostalno narodno skupino slovensko, kar je deloma tudi resnica. Vendar pa je glavna naša misel ta, da naj bi se gledalo posebno na vez, v katero bi imela stopiti tako osnovana slovenska skupina z našimi sokrivnimi sosedi v trojedini kraljevini. Osnovala naj bi se jugoslovanska skupina, kajti tako zedinjeni bi veliko bolj krepko napredovati zamogli in tako združenje dajalo bi enemu kakor drugemu večjo moč in trdnost.

Potem bi bil politički program slovenskega naroda:

A. Da se slovenskemu narodu povrne upravna in zemljiščna celota.

B. Da se slovenskemu narodu pripozna pravo slobodnega porazumljenja in zedinjenja po manifestu od 20. septembra 1865, dovoli, da po svojem deželnem zboru v ožo zvezo stopi s svojimi južnimi brati ter se z hervaškim zborom o državoprajnih razmerah slovenske skupine gledé trojedine kraljevine pogovori.

Da je druga točka našega programa od velike važnosti za nas Slovence in Jugoslovane sploh, to je jasno ko beli dan. Z vsemi postavnimi silami moramo skušati, da jo izpeljemo zdaj, ko je za to najprimernejši čas. Imamo pa tudi pravo, da skušamo doseči ta za nas tako važni cilj, kajti formalna zapreka pobilžega zedinjenja je odstranjena.

Nemška zveza namreč je nehala, hvala bodi Bogu, in slovenski narod je sedaj zopet samosvoj; ni mu več zaprečeno po svojej volji v ožo zvezo stopiti s katerikoli narodom avstrijske države. Tudi državna vlada sama je neposredno to zedinjenje — se ve da le na literarnem polju — z dovolitvo jugoslovanske akademije pripoznala. Ni dvomiti, da bode tudi na političkem polju zedinjenje jugoslovanskega naroda izvrševala, ako bode le hotla spoznati svojo pravo korist. Državna korist zahteva, da se vse pokrajne jugoslovanskega naroda združijo v eno močno celoto. One namreč leže pri morji; unkraj tega morja je Italija, ki ni več razdrobljena, ampak zedinjena. Čem čvertejša ko bode postala, tem bolj bode skušala pridobiti si vzhodne bregove jadranskega morja, opiraje se na znane ohole in prazne sanjarije, da tudi tukaj biva laški narod. Temu se najbolje v okom pride, ako se tudi tukaj napravi ena čvrsta dežela s krepko upravo, ne pa takih dežel s tako različnimi upravami, da bi človek mislil, da spadajo pod skorej ravno toliko vladarjev, in da je naseljeno v njih ravno toliko različnih narodov. In vendar spadajo vse pod eno in isto Avstrijo in so naseljene od enega in istega naroda!

Preskočivši upravo, ktera naj bi ne bila preobširna in komplicirana, hočemo v tem načrtu omeniti nekaj o zastopu in vladi te skupine.

Kar se tiče prvega, imel bi deželni zbor slovenske skupine nalogo in pravo z zborom trojedine kraljevine v dotične pogovore se spuščati ter končno odločiti, ali ima slovenski del skupine svoj samostalni zbor obdržati in samo s trojedino kraljevino jugoslovansko skupino napraviti, vsled

kterega bi za skupne zadeve zboroval skupinski zbor, v kterega pridejo poslanci iz slovenske krajine in iz zbora trojedine kraljevine; ali pa če se ima slovenski del trojedini kraljevini tako pridružiti, da bi bil za celo jugoslovansko skupino le eden zbor.

Skupne državne zadeve bo zastopal po smislu diplome od 20. oktobra 1860 državni zbor, ki se sestavi iz poslancev deželnih zborov in bo glasoval po skupinah.

Ces. kr. namestništvo za slovensko krajino v Ljubljani, pod namestnikom bana trojedine kraljevine, je viceban, kteri mora po rodu biti Slovenec. Na čelu ali skupinske uprave ali zedinjene jugoslovanske zemlje stoji dvorski kancelar z enim vicekancelarjem za slovensko krajino, kteri naj bode tudi Slovenec po rodu; na čelu države pa je ministerstvo v Beču. Deželne ali županijske sodnije ima vsaka dežela svoje, bansko stolico in sedmerico imate slovenska krajina in trojedna kraljevina skupaj, če skupino napravite ali pa če se čisto združite. Le bi moralo pri banalskej stolici in pri sedmerici sorazmerno število prisednikov slovenskega rodu biti. Kar pravi program lanskega leta v IV. in V. oddelku, namreč o ravnopravnosti in o poti, po kterej naj se program izvršuje, to priznavamo tudi mi, kolikor se v omenjenih oddelkih izrečene misli strinjajo z gori navedenimi spremembami lanskega programa.

Na koncu naj nam bodo dovoljene še nekatere primetbe. Marsikdo bo morda rekel: Zakaj bi ne ostali mi Slovenci raji samisvoji? Zakaj se moramo naslanjati ali združevati s trojedno kraljevino? Resnica je, da vsakdo svoja opravila najraje sam opravlja, ako jih le more; če pa

Besednik.

Listi iz Kobarida.

A. Ž. 21. septembra.

(Kaj nam je bila posebnega letošnja vojska prinesla? — Pijemonteze, Hrvate in slavnega feldmaršala nadvojvoda Albrehta.)

(Konec.)

No, daj Bog, da bi Avstrija zabila svojih dolžnosti do goriške grofije! Avstrija mora vedeti, da ji je goriška grofija že veliko koristila.

Avstrija mora vedeti, da je grofija v letošnji vojski veliko terpela, naj bi njenim vojakom terpljenje polajšala, bodisi v bolnišnicah, bodisi po hišah ali v taborih.

Avstrija mora vedeti, da je goriška grofija napravila občinske straže v prid njenega varstva, v povišanje svoje lastne nevarnosti.

Avstrija mora vedeti, da je goriška grofija tudi v prejšnjih vojskah črez svojo moč veliko in rada žertovala v pogubo njenih sovražnikov; zlasti je v vojski s Francozi in še prej v dolgi vojski z Benečani veliko,

prav veliko terpela, vendar vselaj zvesta ostala.

Avstrija mora vedeti, da je imela goriška grofija skozi več stoletij samooblastne vladarje, suverene grofe, s kterimi se je ona pogodila, da so ji prepustili svojo grofijo, ter da ji ni naša dežela kak v vojski pridobljen rop.

Avstrija mora vedeti, da je pri tistih nastopnih pogodbah prevzela dolžnost, spoštovati postave in pravice naše dežele.

Avstrija mora vedeti, da so prvi nasledniki naših grofov to dolžnost vestno spoštovali. Tako na pr. beremo, da je Maksimilijan I. že 21. junija 1500 poveril postave in predprave naše grofije, da so mu pa deželni stanovni (plemenitniki — mestnani — občinski možje) še le 18. aprila 1511 zvestobo prisegli. Maksimilijanov naslednik (v goriški grofiji) Ferdinand je poveril naše postave in predprave 19. junija 1521. Njegov naslednik, nadvojvoda Karl, jih je poveril 4. maja 1564. On je tudi goriški zbor s svojo pričujočnostjo počastil 1. maja 1567. Njegov naslednik Ferdinand II. je poslal reškrift, s kterim je poveril našo ustavo še le 1604. leta. Drugo leto so šle naše „Constitutiones Comitatus Goritiae“ prvi pot v tiskarnico. Ferdinand III. je poveril naše „constitutiones“ 13. maja

1632, Leopold I. pa 22. septembra 1660. Njegov naslednik Jožef ni imel časa, ker je prezgodaj umrl. Karl II., oče „pragmatične sankcije“ je pa še celó v Gorico prišel in je tukaj sprejel prisego vdanosti 5. septembra 1728 proti poverbi goriških postav in predprav. Potem se je bila ta navada nekam zgubila; veter burnih časov jo je bil menda odnesel. Vendar resnica je ostala, ktera pravi, da so nasledniki naših grofov v nastopnih pogodbah prevzeli dolžnost, spoštovati postave in predprave naše dežele.

Avstrija mora vedeti, da so deželni stanovni goriške grofije tudi moško branili svoje „constitutiones“, dokler ni sila koles zlomila.

Avstrija mora vedeti, da so se deželni stanovni (deželni zbor) močno protivili (protestovali), kadarkoli je hotel kak cesar goriški grofiji kaj sveta odtergati. Protivili so se, ko je cesar Ferdinand I. 1522 Devin, Prem, Ipavo, Postojno in Senožeče Gorici odtergal in h kranjski deželi priložil. Protivili so in tožili brez nehanja, ko je cesar Ferdinand III. ukljub poverbi goriških pravic goriško grofijo raztergal na dva kosa. Prodajal je namreč leta 1647 Gradiškanski svet nekemu Janezu Ant. Eggenberškemu ter je takrat napravil Gradiškansko grofijo.

sprevidi, da je sam preslab, bode se pameten in spreviden človek združil z drugimi njemu po mislih in čutju sorodnimi, da tako svoj cilj tem lažje doseže. V takem slučaju pa se nahaja slovenski narod, kajti to so priznali rodoljubni stvaritelji lanskega programa sami ter vzeli notranje-avstrijsko skupino v svoj program. Da pa niso rajši že takrat predlagali jugoslovanske skupine, je lahko razvidljivo. Takrat so objemale slovenski narod še ljubeznjive spone ranjega nemškega „bunda“, in branile so še marsiktere zapreke javne dostojnosti slovenskemu narodu, svojemu bratu, ki ni imel sreče, biti v tej znamenitej in gosposkejši družbi, roko podati. Ni bilo tedaj drugači mogoče, kakor da so slovenski rodoljubi notranje-avstrijsko skupino kakor potrebno in neizogibljivo zlo ustanovili.

Da jim pa družba v tej skupini ni bila prav po srcu, že to kaže, da so vzeli v svoj program narodne kurije in narodni zbor. Ali sedaj, ko se je razrušila nemška zveza ali „bund“, se je vse predrugačilo, verige, ki so slovenski narod tako dolgo težile, so odpadle. Odprta je pot, ktera gledé na postavno pravo pelje k porazumljenju itd. kakor govori cesarski manifest od 20. septembra 1865.

Ako tedaj sedanje razmere Avstrije in slovenskega naroda posebno pogledamo, vidimo, da so čisto različne postale od istih, ktere so bile še malo časa poprej. Slovenske pokrajine so skrajno predgorje jugoslovanskega naroda. Soča ga sicer brani proti Italijanom, Drava proti Nemcem in Madjarom, ali to še ne zadosti, slovenski narod mora v ozko zvezo stopiti s svojim sorodnim bratom, da se tem krepkeje zoperstavi napadom svojih protivnikov in enkrat končec stavi poptujčevanju svoje zemlje. Če se pa oziramo tudi na druge okolnosti, vidimo, da je naše združenje s trojedino kraljevino dokaj bolj naravno kakor katero drugo; vzemimo le zemljepisno lego, kupčijske razmere itd.

Prevdarjaje vse navedene razloge, mora vsak rodoljub pritrditi, da ta program, ki smo ga ravno razvili, mora biti v svojih glavnih točkah za naprej naše vodilo. Prepričani smo da vsak domoljub je tega mnenja, samo v tem bodo morebiti mnenja različna, ali bi se ga koj poprijeli ali pi ga pa še nekaj časa odložili. Mi smo tega mnenja: Bolje je, da se pri zidanju hiše popred naredi načrt o pametnem razredjenju sob, kakor pa pozneje ko so že dodelane

Avstrija mora vedeti, da bi tudi danes deželni zbor ne tiščal, ampak močno protivil zoper vsako enostransko razkosanje goriške grofije; kajti svest si je, da so stare pravice dežel in narodov po oktoberski diplomati zopet oživele.

Avstrija mora vedeti, da ji je goriška grofija po drugi poti v roke prišla, ne pa kakor Benečija, ktero ji je bil Napoleon I. pridobil 17. oktobra 1797, brez prasanja, ali so Benečani s tem zadovoljni ali ne?

Avstrija mora vedeti, da ji je goriška grofija svojo samooblastnost (suvereniteto) le zato darovala, da bi jo ona zoper premočene Benečane branila, ker je sama ni več mogla braniti; bila je namreč trudna večletnih vojsk.

Avstrija mora poslednjič vedeti, da je dolžna goriški grofiji samooblastnost nazaj dati, ako je tudi ona ne more več braniti zoper premočene Talijane, kakor je Napoleonu III. nazaj dela Benečijo v letošnji vojski. Potem si bo goriška grofija poiskala družega branitelja po svoji volji. „Patti chiari — amici cari;“

A. Ž.

poglavitne in stranske stene. Avstrija se zdaj nahaja v takem stanju, kdor želi tedaj bolj prostorno in prilično sobo imeti, naj se prej oglasi, preden je cela sestava dodelana.

Ako zamudimo pravi čas, ne bode nam pomagalo vse toženje in zdihovalje! Zdaj je čas, da delamo, tedaj idimo složno na delo. Bog daj srečo!

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. (Boljši glasovi; spet korak naprej; Beust; nemška stranka; Poljaci; Stratimirovič; Lobkovic in Toggenburg.) Glasovi, ki so se najnovejše dni raznašali, menda pričajo, da so federalistični listi prezgodaj in preostro zoper Belcredi-ja ropotali in ga obsojali. Veliko je sicer opustil, kar bi bilo se nam na voljo lahko zgodilo, — veliko pa je storil, česar bi ne bilo treba, vendar dobro je, da je terdne volje, deržati se zastran deržavopravnih zadev „proste poti“. Kar ogerski zbor zastran teh sklne, predloži se posamnim deželnim zborom, kakor se je to zgodilo s pragmatično sankcijo. Taka je moška! Tudi dela na vso moč, da se volilni red zlasti za česki deželni zbor prenaredi. Sledujoč zvoni tudi vesela novica, da bode obsedni stan po storjenem miru vzdignjen in nastopi ustavno življenje. Deželni zbori takraj Litave se skorej snidejo. — Spet je narodna ravnopravnost storila velik korak naprej: Zana-prej se bode telegrafovalo v vseh po Avstriji navadnih jezikih, torej tudi v našem slovenskem. To je vse veselo, — pa ni ga medu brez pelina in ta je danes ta le, da se govori, da znani velikonemški nekdanji saksonski minister Beust stopi menda v naše ministerstvo in prevzame zunanje zadeve. Prašamo, ali mar nimamo nijednega domačega diplomata? Ali nas ptuji ministri niso že dosti oškodovali in osramotili? Ali ni mogoče, da se Avstrija vsaj enkrat znebi svoje nesrečne nemške ideje in politike? Avstrija bodi sama svoja in derži se samosvojih mož! — Kakor vlada se žalibog menda tudi nemška stranka ne more otrestiti svoje nemške misli. Videli bomo, kaj sklne nemška stranka, ki se 4. okt. tukaj na Dunaju snide. Mislili so velikaše sklicati iz vseh nemških dežel, pa čulo se je, da izostanejo Nemci iz Českega, Tirolskega, Koroškega itd. Da bi le kak v resnici avstrijski program napravili, ki deli vsem narodnostim enake pravice! Le tako se bojo posamne narodnosti sporazumele in vse vkup tiščale na en cilj in konec: na svobodno, demokratično Avstrijo!

Da bi tega tudi Poljaci ne pozabili! Zdaj jim je sveti raj odpert, — imajo za deželnega poglavarja moža, ki si so ga želeli. Goluhovski je njih ljubljeneč, — naj ne zabijo svojih slovanskih bratov in tudi Rusinom pripuščajo enake pravice. Naj gledajo na Ogorsko, kaj se tam pripravlja zoper Madjare, ki nočejo terpeti zraven sebe ravnopravnih narodov. Serblji so že po koncu in njih prvič slavni general Stratimirovič že sklicuje serbske poslance na ogerskem zboru, naj se snidejo in mu pomagajo postaviti adresu na svitlega cesarja zoper Madjare, ki jim kratijo narodne, starodavne pravice. Tudi Slovaki se že gibljejo, Romani tudi ne bojo gluhi in topi zoper vse madjarske krivice in tako navstane prej ali slej ogenj, ki bode morebiti žalibog vsem narodostim ustavo in svobodo na dolga leta požerl, kakor smo to videli leta 1848. Naj tega ne pozabi nobeden narod: V Avstriji bojo svobodni ali vsi narodi ali pa nobeden! Tiroljski namestnik knez Lobkovic je

bil one dni penzioniran. Pravijo, da njegovo mesto zdaj poprejšnji beneški nametnik grof Toggenburg prevzame.

Dezele notranje-avstrijske.

Iz Celoveca. (Mertvaški zvon; spet tolmač; vojaki; kolera.) Vsaka deželica hoče svojo pesebno klobasico, svojo deželno vlado imeti; naši „kirchthumpolitkarji“ ne mislijo, koliko to denarja požre in kako to birokracijo podpira. Zatorej nas je razveselila novica, ki se je večeraj po mestu raznašala, da Koroško svojo deželno vlado zgubi in se pridruži drugej deželi menda Stajerskej. Za mesto Celovec je sicer to velika zguba, za deželo pa in za celo Avstrijo velika sreča. Slava Belcrediju, ako to srečno doverši, pa le to prosimo, naj v mesto Celovec kako drugo centralno uradnijo prestavi, postavimo, kakor je že nekdanj bilo, c. k. višo sodnijo. — Ali kaj bode ubogi dr. Isleib počel; tudi „Klagenfurterici“ mertvaški zvon klenka. Slava Belcrediju, ako tudi pri vladinih listih dozdanje razmere bolje uravna. Že je dospel v Celovec ukaz, po katerem je pogodba zastran „Klagenfurterice“ preklicana; vlada misli svoje liste prav dober kup dajati in jim postaviti za vrednike same c. k. uradnike. Ti bojo gotovo dosledno le v duhu visoke vlade delali in raznih narodnost ne sramotili in dražili. —

Spet smo imeli sodnijsko obravnavo, pri kterej je Peter Potočnik, kmečki sin iz Černe, zavoljo umora stal pred sodbo. Ako ravno je g. Bitterl po vsej sili hotel iz obtoženca nemščino izmotati, ako ravno je terdil, da se je le potajil in da zna nemški, pa le noče govoriti, ostane vendar le resnica, da je P. P. terd Slovenec in ne zna nemške besede. Zakaj torej spet tolmač? Stavite sodnijo tako, da jih bo pet sodnikov zmognih slovenskega jezika. Mi protestujemo spet zoper to, da se na Koroškem pri deželnej sodnji obravnava po tolmačih in protestovali bodemo tako dolgo, da naš glas predere vse jezove in pride pred tron ali prestol presvitlega cesarja. Imamo pri sodnjah dosti verlih Slovencev, naj se ti pokličejo. Pri tej priložnosti pa ne moremo se zderžati, da bi ne izrekli svoje velike hvale in serčne zahvale svetovalcu dež. sodnije, g. Grabner-ju, ki je vso obravnavo vodil v tako lepem, čistem in gladkem slovenskem jeziku, da je bilo le veselje poslušati ga. To nam je jasna priča, koliko resnična volja in terdna prizadeva premore! Ta obravnava nas je premotila, da ne vemo, komu bi prednost, ali g. Majd-u, ki gladko govori, pa preveč na hervaščino cika, ali g. Grabner-ju, ki je začel lepo in pravilno po našem govoriti. Slava! — Vojaki se do in odvažajo po železnici, da človek ne ve, kaj in kam. Polka „Albrecht“ in „Hess“ sta šla na Tiroljsko, in to mora veliko denarja stati; ali ni bil kak drug polk bolj blizo? Polk „Deutschmeister“ gre v Dalmacijo, pa še le, ko kolera konec vzame, da bode varno potovati. Potem pa pride v Celovec polk „Baumgartner“ iz Dalmacije in ostane pri nas za posadko. Kolere pri nas ni; tu pa tam se sicer hoče pokazati, pa hvala Bogu, ni še tolika nevarnost.

Blizo Velenja. (Razne novice.) RKO. (Konec.) Časniki so nam že povedali, kako so vladikovine na Moravskem česki jezik vpeljati zaukazale kot uradni jezik. Gotovo velja to tudi za podložne njim šole. Na Terzaškem imajo učilnice slovensko pisariti. To je veselo, to narod jači, s tem se zaupanje in složnost vdomačuje. — Česa pa naša slovenska vladništva v Mariboru, Ljubljani in za slovenski del v Celovcu čakajo? Ali mar ne znajo same korak naprej storiti? Bi jih li kdo butniti moral? Ali so menda une gosposke manj modre, manj lojalne in učene? Zakaj se je nek Lavan-

tinska vladikovina prestrojila! Zakaj so Zdravčani Sekovski odtergani in Lavantinski pridruženi bili! Ali mar ne zaradi narodnosti? — Če je vladika Nemec po rodu, ali vsaj po duhu, ali je tedaj vse ljudstvo na mah nemško? So li apostoli drugači občevali, kakor jih je ljudstvo razumelo? Zakaj je sv. Duh dal apostolom vse jezike govoriti? Ali mar pastir nima biti domač, s čedo eden? Kako razumite svoj stan, svoj poklic? Ali še ni čas, da se v Lavantinski škofiji vpelje občenje v besedi in pismu med duhovniki in učitelji do ljudstva v domačem mu jeziku?! Šolske perijehe (Prüfungsextrakte) itd. pojdejo do vladništva. Bi li ne bilo prav, da bi se ti spisi delali v slovenskem jeziku? Gospodje, bodite naški, bodite pravični in ravnopravni!

Za Lavantinsko škofijo namerjajo letos spet izdati učiteljski imenik, šematizem. Sramota, da se ne izdaja vsako leto, kakor drugod! Ali bi ne bilo prav, da bi se v teh knjigah tudi imena po slovenskem pravopisu natiskovala!

Da v naši škofiji učitelji za svoje tovarše tako malo zvejo, je res žalostno. Le vsake dve leti se šematizem izdaja; kolikokrat pa se v tem času kaj spremeni v učiteljstvu! Tega pa nihče ne javi. Nekdaj je vendar še „Uč. Tovarš“ — kaj povedal, zdaj pa že ta nikar več. Ali bi ne bil kak gospod v Mariboru toliko dober, da bi to reč s časom „Tovaršu“ ali „Slovenec“ priobčeval? Ravno tako se godi večkrat z učiteljskimi natečaji ali službenimi razpisi. Nekteri žužljav dekan take reči celo vne- mar deje in razpošilja, kedar je večkrat obrok že kasen ali celo prepozen. — Po Hervaškem in Sekovskem, kakor tudi na Kranjskem, Teržaškem, Koroškem itd. vendar časniki to razglašajo. Ne bodite tako počasni, vendar se bolj naprej pomikujmo!

Blizo Šoštanja. (Vsakemu svoje.) „Slovenec“ je v št. 72. naznanil dopis: „Blizo Velenja R. B.“, v katerem g. dopisatelj govori o očitni šolski skušnji v št. Ilju. — Po želji č. g. dekana Miklavzin-a moral je ondašnji učitelj neki tudi nemški otroke izpraševati in nastalo je pri tem med učen- ci tako „stokanje in riganje v šoli, da je bila groza slišati . . .“ če je pa kateri šolar kako nemško besedo prav izklatil (?), hitro so ga g. župnik Gospodarič pohvalili, rekoč: „Der hat schon einen ziemlich deut- schen Geist.“! i. t. d.

Ne vemo, koliko je na tem resnice, kajti nismo nazoči bili, pa kar se sliši in govori zastran učiteljskega shoda v naši dekaniji, pri katerem sta se imenovana č. gospoda tudi poganjala za nemški poduk v ljudskih šolah, češ, da otroke ni treba podučevati v slovenskem maternem jeziku, kterega že seboj v šolo prinesó — tudi učiteljem naj- berže po nasvetu gospoda Gospodariča od gospoda dekana Miklavzin-a predložena pra- šanja so merila tje kaj — vse to nas po- terjuje v mnenju, da imenovana č. gospoda se terdno deržita starega nemškega kopita in pametnim, pravičnim tirjavam slovenskega ljudstva svojeglavne herbet obračata. Bože mili! Pripusti ljudje že spoznajo, višoke glave pa ne vidijo, da je treba na drugo stran kreniti, ako hočemo zaželeni vspeli pri mladini v naših ljudskih šolah doživeti. Kako to, da omikani gospodje vendar tako dolgo tega ne spregledajo? — Na dalje toži gospod dopisatelj, da družba sv. Mohora ne šteje veliko prijateljev v okolici, ter pravi, da g. dekan Miklavzin povabilnega lista po dekaniji ne pošilja — duhovniki druž- be ne priporočajo — in tudi časnikov naših ne podpirajo.

O tem je pa g. dopisatelj gotovo preveč „černo“ videl in brez natančnejšega prepri- čanja, po omenjenih dveh gospodih vsó duhovščino izmeril. Ni nas pa volja, g. dekana in njegovega tovarša tukaj zago- varjati, tako protinarodno vedenje je graje vredno, sama naj opravičita, če ni res te-

mu tako, — mi se le potezamo za vse dru- ge duhovne gospode, kterim se nezaslužena krivica dela. Znani so nam namreč, hvala Bogu! tudi v naši dekaniji č. duhovni go- spodje, kteri so vsi živi in navdušeni za milo slovenščino in njen razvoj na vse stra- ni; ne more se od njih reči, da družbe sv. Mohora ne priporočajo ali časnikov naših ne podpirajo. Naj bi se bil g. dopisnik eu- malo ogledal pri duhovnikih v Sent-Janžu, v Skalah, v Zavodni, pri Belih vodah, ondi in še marsikje drugod bi bil našel po več slovenskih časnikov, na primer: „Slovenca“, „Novice“, „Zgodnjo danico“, „Slovenskega prijatelja“, „Zukunft“, — ktere časnike du- hovniki naročene imajo, pa tudi z veseljem prebirajo. — Tudi družnikov sv. Mohora je v naši dekaniji več, nego samo 3, kar pa g. dopisatelj ni mogel vedeti, ker družniki Belovoški, kakor nam je dobro znano, v imeniku koledarčka za leto 1867. po po- moti še niso tiskani. — Torej rodoljubni prijatelji, le potegujte se za preganjano slovensko narodnost našo in branite nam mili materni jezik slovenski domačih in ptujih sovražnikov, to nam bo iz serca lju- bo; pa nikar ne delajte nikomur nezaslu- žene žalosti. Prepričajte se poprej na vse strani, potem še le dopisujte — resnico! Tudi tukaj naj obvelja: „Vsakemu svoje!“

Laporje pri Polčanah. (Letina. Zdravje. Vino.) Naznanjam vam, da letošnjo letino Laporčani sploh še k do- brim letom prištevajo, akoravno je tudi nam mraz nizke gorice in druge zlahne sadeže poparil in reč zmlatil, nas je pa na- sproti dobri Bog z gobami in z žirom bo- gato obdaril. Gubača, kojemu Ščavničarje „vuk“ pravijo, tukaj pa knoper se imenuje, je bilo toliko, da stari ljudje take obilnosti ne pomnijo. Vsak šolar ga je imel po dva vagana prodati, veči kmetje so ga pa po šest centov nabrali. Tudi ajda je lepo do- zorela. Živinske klaje bode tudi dovolj, toda preišči so nam skoraj vsi konec vzeli. V Gošenski srenji, kjer vrli domoljub in umni kmetovavec J. Mlakar prebiva, jih je 180 pocrkalo, enaka se je drugod go- dila.

Po mali meši (gospojnici) je neka lja- vica, koja na kolero kaže, na naglem šest ljudi umorila, tudi v Slov. Bistrici je en husar za kolero umrl, ktero je ko jetnik iz Prusije prinesel, in po Dravski dolini enaka bolezen mori.

27. sept. se je jela tergatev po manjših vinogradih; vino bo menda dosti dobro, naj bi se ga le prav obilno nateklo! In tudi vinski kupci naj bi se naravnano na nas vino- gradnike obračali, posebeo duhovni, kteri vina sami ne pridelujejo, zakaj mi jim ga zamoremo bolj po ceni, pa tudi pravično blago prodati, kakor tako zvaní prekupci. Slekovečv.

Iz Ljubljane 2. oktobra. A. B. (Raz- prava zaradi tajnikove plače v občenem zboru slov. Maticе.) Prin- cipielno vazna je bila omenjena razprava zaradi tega, ker po tem, kakor je g. prvo- sednik razložil, občni zbor ni zmožen v tej zadevi govoriti, česar pa tudi mi priznati ne moremo. Najprej je med drugim izrekel čestiti g. dekan Burger željo, da bi služba tajnikova tudi zanaprej še ostala častna in brezplačna in naj bi se prašal g. Lesar, ali jo hoče tako obdržati, da se mu da samo primerno darilo. Potem je prijel za besedo g. Noli in povdarjal posebno točko g. §. 12, v kteri je rečeno, da občni zbor ima pravico razpravljati prepire med udi in odborom. To pa je prepir, ker nekteri udje niso zadovoljni s tem, da se tajnik zdaj plačuje, ko se je g. Levstik ravno zaradi prihranjevanja (?) tako rekoč izpodrinil, in le občni zbor bi to stvar konečno odločiti moral. Stavil je tedaj predlog, naj bi gla- soval občni zbor o tem, ali se hoče najeti zopet plačan tajnik, kar naj bi se pa zgodilo še le potem, ako se ne najde brez plače nobeden. Morda bi se našel še celo kak

navdušen rodoljub, ki bi tudi brez remu- neracije ali brez darila prevzel ta posel. Nasproti govoril je g. Svetec ter trdil, da to je samo oblast odbora po §. 19, da, ako se priznavajo občenemu zboru take pra- vice, ne ostane matičinemu odboru nič več pravic (dekan Burger: Občenemu zboru pa tudi nič (Dobro klič); ako odbor ne dela po volji, naj se pa drug izvoli i. t. d. Resnično mo- ramo reči, da ta Svetčev govor nam ni prav nič dopadel, kajti nek absolutističen duh je vel iz njega, kteremu smo se kar čudili. Nato se je zavaroval g. Noli proti temu, da bi hotel dati nezaupnico odboru, kteremu gre vsa hvala za njegov trud, ako- ravno se je posebno g. tajniku Lesarju taka slava pela. Brez da bi hotel kratiti njegove zasluge, je gotovo ravno tako zasluga od- bora, poverjenikov in vseh, kteri so delali za Matico po časopisih, ali na drugi poti, da je zdaj do tega dospela, kjer je. Ako pa se občenemu zboru ne priznava nobena skle- pavna moč, čemu ga potem sklicavati? G. dr. Bleiweis pravi, da gg. dekan Burger in Noli nista prave poti nastopila ter da naj bi bila nasvetovala premembo pravil. G. dr. Tonkli pritrdi g. Svetcu ter pravi, da specielno gre pred splošno, tedaj §. 19. pred §. 12. G. prvosednik pravi, da taki prepri obsegajo samo razpošiljavo knjig ali plače- vanje itd. To pa ni nikjer rečeno, da bi samo to obsegala ta točka, tedaj moramo tudi mi protestovati, kakor je protestoval g. Noli in ostal pri svojem predlogu. G. prvo- sednik dr. Toman se je vendar opiral na pravila tako, da ta predlog ni djal na gla- sovanje. Kaj pa bo potem, če bo odbor ukrenil plačo tajnika in bo dobil podpisani protest od več udov! Ali bo to prepri, kte- rega ima razločiti občni zbor ali ne? Mi mislimo, da na vsak način.

Iz Ternovega na Notranjskem. (Na- rodnost in volitev nadžupana.) Kmaló bode dve leti, da nam dragi „Slo- venec“ izhajaš in naznanjaš s svojimi zve- stimi domoljubi vse vesele in žalostne reči, ktere nas zadevajo; pa vendar nisi, ako se ne motim, še nobenega spisa ne dopisa pre- jel iz naše doline, dasiravno se večkrat kaj takega dogodi, kar bi bilo vredno razgla- siti ali, kakor tukaj pravijo, v „cajtenge“ djati. Dovolj pa mojim versticam majhen prostorček ter jih med Slovence raznesi. — Narodna zavest je pri nas na precej terd- nih nogah, kar nam spričuje naša čitavnica, ki je že dve obletnici srečno obhajala; po- tem šola, ki smo jo letos dodelali in ki stane okoli deset tisoč goldinarjev. Ona ne bo le materijalno nova, temuč tudi duševno; do zdaj se je namreč podučevalo v njej nemško in slovensko, zanaprej pa bode samo slovensko, kakor se sliši. Bog daj! Za to se pa imamo le našim domoljubnim duhov- nom zahvaliti, kajti vsi se potegujejo za blagor domovine in narodno blagostanje. Vkljub vsemu temu pa obstoji v Bistrici še starokopitna „kazina“, ktera pa na vedno slabejih nogah stoji, in po mojih mislih bode je tudi kmalo konec, kar bi vsakemu ljubo bilo, ker taki „Lesevereini“ so na sramoto vsemu slovenstvu! — 22. dne t. m. bila je v Ternovem volitev nadžupana. Združilo se je namreč tukaj 13 vasi v eno občino (Bi- stričanje so sami svoji). Izvolilo se je naj- poprej 19 odbornikov; 22. t. m. so pa od- borniki med seboj volili nadžupana in štiri svetovalce. Pred volitvijo odbore vodja vo- litve dva zapisovalca glasov, od kterih je bil eden za nadžupana, drugi za svetovalca izvoljen. Po ravnani g. okrajnega pred- stojnika bila je volitev prav po redu dover- šena. Izbravši nadžupana in svetovalce, po- vzame besedo g. okr. predstojnik rekoč: „Zdaj si naredimo zapisnik; — kakega hočete, slovenskega ali nemškega? Še ni utegnili nobeden odgovoriti, reče sam g. okr. predstojnik: „Slovenskega naredimo.“ Po tem reče vodju volitve, da je njegova dolž- nost narekati (diktirati), g. nadžupana pa za njim pisati. G. nadžupan odgovori, da on ne

zna slovenski dobro pisati, da bi si vse moral še le izmišljovati. Za tem reče g. okr. predstojnik svetovalcu, kakor tudi zapisovalcu, naj on piše; ta se pa kar ponosno odreže rekoč: „Jaz ne znam slovenski pisati“. G. okr. predstojnik bil je tedaj prisiljen sam pisati, narekal si je pa tudi sam z dovoljenjem g. vodja volitve, se ve da slovenski, ne nemški. — Vprašam zdaj čast. gg. čitatelje, kateri našo okolico malo bolj poznajo, ali bi se nadjali takih odgovorov, kateri vsakega poštenega Slovenca kervavo v serce ranijo? — Gotovo ne! — No pa vendar se ne čudite, dragi Slovenci, ker morate vedeti, da obadva gg. zapisovalca glasov t. j., nadžupan in svetovalec, škric nosita, in zato bi si v veliko nečast in sramoto štela, ko bi znala slovenski pisati! Priložnost sta pa zares imela v zboru prav moško se odrezati in s tem se ponasati; saj zbor je bil pa menda tudi vzrok takega ponašanja, kajti mislila sta, da je za nju veliko čast biti v takem društvu. — Vzrok, da so odborniki z 12 glasovi g. A. Š. za nadžupana izvolili, je bil ta: Odborniki so mislili poprejšnjega ternovskega župana voliti, ker se je za njegovega županovanja zares veliko v red spravilo in popravilo, kar je bilo pod prejšnjim županom zelo zelo zanemarjeno in popolnoma opuščeno. Nek podpihovalec se v tem hipu najde in našunta večino odbornikov, govoreč jim, da, ako izvolijo prejšnjega trnovskega župana za nadžupana, da bodo morali še veliko robote delati. „Zdaj ste, pravi, morali šolo novo napraviti; ravno tako ste morali zid okoli pokopališča popraviti, za naprej pa vas čakajo še druge tlake!“ — To je tedaj vzrok, da se bode od zdaj v naše občini, v tako živi in narodni okolici, nemškutarilo, posebno ker mislijo še izbrati takega močiteljstva s črnim škricem za občinskega pisarja, ki je prav dobro znan, da rad le „hoben, hoben“ govori, čeravno tudi slovenski zna! — Zdaj pa res no opominjamo g. nadžupana, da se v svojej novi službi v kratkem nauči slovenski pisati, kajti lože se samo ena glava nauči domačega jezika, kakor toliko terdih kmetov ptujega, nerazumljivega; ali znabiti g. nadžupana misli, da bo morala še vsaka vas posebej enega tolmača plačevati!? Ve naj pa tudi, da nemških pisem sprejemali ne bomo! — Toliko brez zamere; — boljša je prva kot druga! Odbornik.

Iz Brega pri Dolini. i— (Letina. Kolera. Slovenščina.) Gotovo bo marsikoga mikalo zvedeti, kakšna je tu pri nas letina. Grozdja je bilo sicer malo, trajala pa je vendar trgatve še precej dni, ker je bilo vreme neugodno in dosti obiranja pri bolnih in gnjuih grozdih. Pa ne samo na trti, tudi na polju je slaba: fižola in žita je malo več od semena, sadja razun smokev čisto nič, tako da se nam prihodnost prav slaba kaže. Res trda bo za kmet! Kje bomo jemali, da bi „fronke“ ali davke plačali? Govori se, da kolera med vojaki, ki so v mestu Trstu in okolici razpostavljeni, hudo razsaja. Pri nas se je do sedaj enajst za kolero umrlih pokopalo, mnogo bolnih se je pa v Trst odpeljalo. Med ljudstvom ni videti, da bi se bila ta bolezen kje prikazala. —

H koncu naj še pristavim, da se tudi pri nas čedalje bolj slovenska zavest zbujala in da imamo nado, da bo vedno bolje. Bog daj! Naš g. dekan se v besedi in v djanju Slovenca kažejo, in tak izgled, mislim, mora tudi kaj za seboj potegniti. Živijo!

Ptuje dežele.

Italija. Mir se gotovo sklene te dni. Da se to tako hitro zgoditi more, vzrok je ta, ker ni Avstrija kar nič strun napenjala. Vse se zgodi tako, kakor smo že v zad-

njem „Slovenca“ naznanili. Tudi Napoleon je svojemu poslancu Leboeufu naročil, naj prej ko mogoče Benecijo Italiji izroči. Benecanom se bo zdaj samo to vprašanje postavilo, ali hočejo združiti se z Italijo in podložni biti Viktorju Emanuelu? — Vlada bode v kratkem vse prostovoljce razpustila. — Starešinstvo bode kot najviša sodnija admiral Persano sodila. — Piše se, da bi Lahi zdaj tudi kaj radi laško Švajco si pridobili in da že zelo perste po nji stegajo. „Tesinski časnik“ pa jim pravi to le: Švajca ima par še bolj živih spominkov pokazati, kot Avstrija pri Kustoci in Visu, in če Italijani mislijo, da imajo pravico prisvojevati si ljudi, ki sicer njih jezik govoré, ki pa nočejo k njim, — tedaj bi najbolje bilo pametno, da si najprej Nico nazaj dobé itd.

Turčija. Nič posebnega se zdaj iz jutrovih dežel ne sliši, tako da se je bati, da bi spet vse ne zaspalo. Potihnil je glas o Ameriki, da bi kupila otok „Melos“ in začela v Evropi delati svobodno politiko; tudi Rusija nič ne kaže, da bi je bila volja carskega orla postaviti na Sofijino mošejo. V Atenah in v Belemgradu ne plameni, kakor je bilo pričakovati, narodna navdušenost; — in tako bo težko drugači, da je spet zastoj na otoku Kandiji toliko kervi prelite bilo!

Angleška. Lahko si mislimo, da Angleže iztočno vprašanje kaj zelo zanima in kako se bo reševalo. Dasitudi že zdaj menda v viših državnih krogih drug bolji duh veje in se celo govori, da Angleži na tihem gerške puntarje podpirajo in bi radi videli, da bi se Kandija z gerškim kraljestvom zedinila, vendar se pa tudi kaže, da nima noben državnik nič prave serčnosti; kakor druge vlade pripravljena ni tudi angleška, da bi začela izhodnje prašanje, ki se bode brez velike katastrofe težko dalo rešiti. Tedaj si pa tudi vsak misli, da, če že mora povenjen priti, naj pride za nami!

Pa tudi doma imajo angleški ministri dosti opraviti. Povsod je prašanje na dnevnem redu, kako gre prenarediti volilni red, da bi zadostoval sedanjim potrebam. Prejšnji vighistični minister Russel je predložil zboru zmeren predlog o tej zadevi, pa bil je za-veržen, in Russel je — odstopil. Mesto njegovo je prevzel lord Derby. Po vseh krajih se zdaj še bolj vroče vнемajo za to reč, sklicujejo shode in „meetinge“, da bi se bolj natanko pogovorili — morebiti se godé še celo kaki pretepi, kakor one dni v Hydeparku, kjer je bilo okoli 300 ljudi ranjenih in če se ne motimo, tudi nekaj ubitih. Vlada bo tedaj morala kmalo kaj reči, ali pa spet pobrati šila in kopita! — Armada bo neki kmalo drugo upravo dobila.

Španska. Napoveduje se čedalje bolj spet punt. Sedanja vlada počenja menda takó, da mora ljudstvo nezadovoljno biti. Reakcija je tako velika, da je joj, in da ni čuda, da puntov ni konca in kraja.

Rim. Pripoveduje se za terdno, da je papež sklenil po vsaki ceni, naj pride, kar hoče, v Rimu ostati, in da mu bodo katoliški vladarji posebna kardela prostovoljcev za varstvo poslali.

Francoska. Od Napoleona se le toliko sliši, da vedno boleha in da bi zdaj najraje mir imel. — Maršal Bazaine se neki konec meseca novembra iz Mehike pričakuje. — Postavodajni zbor se bo 10. dec. odperl. — Demokratiški in orleanistiški prognanci se zdaj v Londonu spet kaj živo gibljejo, ker mislijo, da bo Napoleon s tem svetom sklenil. — Lord Lyons bo z naprej angleški zastopnik v Parizu.

Razne novice.

* Po časnikih se naznanja, da je do srede septembra v Avstriji 70.000 ljudi za kolero zbolelo, 40.000 pa umrlo. Po nekterih mestih, n. pr. na Dunaju, v Pešti itd. neki še vedno hudo razsaja.

* Na Zgoši pri Begnah na Gorenškem je kolera v 3 tednih 19 ljudi pobrala.

* Za kolero je tudi umrl znani državni poslanec Broš, veliki Šmerlingov prijatelj in nekak „očec“ ali „starašina“ državnega zbora, kajti skerbil je le za jed in pijačo, vse drugo mu je bilo le — pomada!

* V Parizu je oni dan umrl po vsem svetu znani Boissy, ki je v zbornici posebno rad zabavljal in zasmehoval vse mogoče reči, zraven pa vendar Napoleonovo vlado hvalil. Kedar je on govoril, bila je zbornica podobna morju, kedar ga vihar razganja. Čeravno se je po angleški nosil, vendar ni mogel terpeti Angležev.

* Nek župnik ali fajmošter je nekje med pridigo svojim faranom posebno goreče to priporočal, da naj mu prej ko mogoče prineso na dom vsetiste knjige, ki kvarijo um in serce. Farani so si to dobro zapomnili, koj drugi dan mu nosijo eden spred drugega davkarske knjižice ali bukvice ter župniku pravijo, da so te knjižice najslabše za um in serce. Kmet še vendar ktero vdene!

Duhovske zadeve.

Lavantinska škofija: Umerla sta: G. Miha Vogrin in g. Miha Peserl. R. I. P.! G. Martin Satler je farni namestnik pri sv. Lorencu v Puščavi, kaplan pa g. Fr. Smrečnik.

Razpis petih daril.

Da si pridobi družba sv. Mohora tudi za prihodnje leto kaj prav zanimivih krajših spisov za „Večernice“ in „Koledarček“, zato razpisuje s tem pet daril po deset goldinarjev za najboljše pripovedne ali podučne izvirne sestavke. Ti sestavki naj bodo za prosto ljudstvo zanimivi, po obsegu in pisavi prav jedernati in blizo pol tiskane pole obširni; pošljejo pa naj se vsaj do konca tekočega leta.

Ob enem se opominja, da poteče obrok prej razpisanim dariloma po 120 gld. in po 100 gld. s koncem meseca novembra t. l. Najdodje o pravem času obilo primerne dela!

V. Celovcu 1. oktobra 1866.

Odbor družbe sv. Mohora.

Najnovejše.

Mir z Italijo je bil v Lšlu dokoučno podpisan; obsedni stan je po dotičnih doželah vzdignjen in še te dni se skliče ogerski deželni zbor, za njim pa tudi drugi deželni zbori. Slava!! — Ravno je prišlo telegrafčno naznanilo, da je c. k. vojaški superior g. König Franc, častni korar kerske škofije, na Dunaju za kolero umrl.

Loterija.

Gradec, 29. septembra:

63 11 75 22 33.

Prihodnje srečkanje je 13. oktobra 1866.

Dunajska borsa 4. oktobra 1866.

5% metalike	62.40
5% nacional	67.40
1860 derž. posoj	80.50
Bankine akcije	721.80
Kreditne „	152.—
London	127.80
Novi zlati	6.10
Srebro	127.—